

Het themanummer van *Idee* over Klimaat bood veel ruimte aan ideeën over de oorsprong van het klimaatprobleem, maar de fatalistische ondertitel '5 over 12' gaf het nummer het karakter van een necrologie van de aarde. En dat terwijl er juist behoefte is aan perspectief voor actie in het orgaan van een partij die een pragmatische politiek voorstaat.

Door Christiaan Alofs

Ook reageren op een artikel of een thema-editie van *Idee*? Kijk op onze website vanmierlostichting.nl/idee voor ons redactiebeleid

Klimaatinkomen koppelt klimaatbeleid met sociale rechtvaardigheid

We kunnen klimaatverandering zien als symptoom van gebrek aan 'zelfbeheersing', een 'historische schuld' van de fossiele industrie, hopen op afscheid van de 'dode letter van het bbp' of dat onze 'regeringen klimaatrechtvaardigheid eisen van de internationale gemeenschap'. Stellen dat 'internationale solidariteit' noodzakelijk is om 'de oplossing een kans' te laten maken. Of dat we 'onze samenleving en de manier waarop we samenleven' moeten transformeren omdat het 'geen probleem is waar we ons uit kunnen kopen of ontwikkelen'. Maar grote woorden voorkomen dat we de concrete acties ondernemen die nodig zijn om binnen tien jaar de helft minder broeikasgassen uit te stoten.

Klimaatverandering is een veiligheidsprobleem: in de veiligheidskunde ga je op zoek naar de bron van het probleem. Die bron is in dit geval letterlijk de oliebron. Over het terugdringen van fossiele brandstoffen hebben onze overheden zich echter jarenlang laten adviseren door de experts in het winnen van fossiele brandstoffen. Dat leidt niet tot nieuwe inzichten over het herinrichten van ons energiesysteem. Het leek dan ook lange tijd onvoorstelbaar dat de miljardeninvesteringen in de fossiele industrie vervangen zouden kunnen worden door de idealisten die met windmolens en zonnepanelen speelden.

Het gebrek aan voorstellingsvermogen betreft vooral de ontwikkeling die een technologie door kan maken. We zien intussen, rijkelijk laat, dat zonnepanelen en windmolens energie leveren die goed kan concurreren met fossiele energie. En nú komen de investeringen, en gaan ook opeens de ontwikkelingen steeds sneller.

Maak fossiele grondstoffen duurder

Voor aardgas en benzine ligt de infrastructuur er al: de olieopslag is al geregeld en de olieraffinaderijen zijn over de afgelopen honderd jaar ontwikkeld en geoptimaliseerd met subsidie van de overheid. Willen nieuwe technologieën hiermee kunnen concurreren dan moeten ze geholpen worden om zich verder te ontwikkelen. Voor de transitie hebben wij immers meer nodig dan windmolens en zonnepanelen. Infrastructuur, opslag, waterstofgeneratie – de transitie biedt nog uitdagingen genoeg waarvoor de oplossingen grote investeringen vergen. Tot nog toe was de gedachte dat de overheid bedrijven, of vaak onderdelen van bestaande bedrijven, met subsidie kon helpen om deze concurrerende technologieën te ontwikkelen. Zo worden middelen van de burger ingezet om een concurrentie aan te gaan met de olie-industrie.

Klimaatverandering is een veiligheidsprobleem: in de veiligheidskunde ga je op zoek naar de bron van het probleem. Die bron is in dit geval letterlijk de oliebron

Foto: Herman Wouters

Een eenvoudigere manier om duurzame technologie concurrerend te maken is door de fossiele grondstoffen duurder te maken. Van elke liter olie, kuub aardgas of ton kolen is immers eenvoudig te bepalen hoeveel CO₂ vrijkomt bij gebruik. Als hiervoor bij winning of import in de Europese Unie een prijs betaald wordt, is fossiele energie automatisch minder concurrerend.

Na het ontkennen van klimaatverandering kwam het ontkennen van de technische haalbaarheid van de energietransitie

Christiaan Alofs is bestuurslid van Citizens' Climate Europe. Hij was voorheen vertegenwoordiger van het Europees burgerinitiatief. De snelle, eerlijke en effectieve oplossing voor klimaatverandering.

Voer een klimaatinkomen in

De lobby voor de fossiele industrie gaat de derde fase in. Na het ontkennen van klimaatverandering kwam het ontkennen van de technische haalbaarheid van de energietransitie. Nu wordt de 'klimaatarmoede' van de burger naar voren geschoven als argument tegen een effectieve CO₂-heffing. De kleine beurs zou de stijgende kosten niet kunnen dragen. Dit argument zou steekhouden als we het geld dat met een CO₂-heffing wordt opgehaald weer zouden gebruiken om de industrie te subsidiëren in plaats van om burgers te ondersteunen. Door evenredige uitkering van het opgehaalde bedrag aan alle burgers als klimaatinkomen blijft de koopkracht in stand, maar is er een sterke stimulans om alternatieven voor fossiele brandstoffen te kiezen.

Alle bedrijven en burgers die graag hun bijdrage willen leveren aan het terugdringen van het broeikaseffect, maar daarvoor tot nu toe afgestraft werden in hun eigen jaarrekening of portemonnee, kunnen hierdoor hun keuze voor het klimaat in lijn brengen met hun eigen belang. Zonnepanelen zijn per slot voor veel mensen pas sexy sinds je op verjaardagen kunt vertellen hoeveel je ermee verdient. Als de heffing op fossiele brandstoffen stijgt, worden alternatieven zoals zonnepanelen nog voordeliger, zonder dat er subsidies nodig zijn.

Geef de Europese CO₂-heffing terug aan de burger

De Europese Unie heeft in het *Fit for 55* pakket, de voorstellen om uitstoot in Europa vóór 2030 met 55 procent te reduceren, een verdere uitbreiding van de heffing op CO₂ opgenomen. De heffing daarvan vindt niet plaats aan de schoorsteen, maar bij de leveranciers van fossiele brandstoffen. Ook stelt het pakket met het *Carbon Border Adjustment Mechanism* een manier voor om buitenlandse producten die met goedkope fossiele energie gemaakt zijn extra te belasten.

Het belangrijkste onderdeel om een heffing succesvol te maken, laat Europa aan de lidstaten over. Zonder teruggave van de opbrengsten van de CO₂-heffing aan de burger leidt elke verhoging van de prijs tot een verlaging van de koopkracht. Zeker met de huidige inflatie is dat een garantie dat burgers een geel hesje aantrekken om de fossiele industrie tegen deze prijsverhoging te beschermen. Canada en Zwitserland hebben ons al voorgedaan hoe je door de opbrengsten van de heffing aan de burgers terug te geven draagvlak en koopkracht behoudt. Zo stimuleer je de economie om te innoveren en alternatieven voor fossiele energie te ontwikkelen.

Als we hiermee in Europa de transitie in gang gezet hebben, kunnen we ons wijden aan een nieuw filosofisch gezichtspunt. Met het klimaatinkomen wordt de atmosfeer een collectief beheerde *commons* waaruit iedereen recht heeft op de opbrengsten. Het biedt een nieuwe manier om te kijken naar historische schuld, klimaatrechtvaardigheid en internationale solidariteit. Interessant en belangrijk, maar gelukkig geen voorwaarde voor directe actie voor een stabiel klimaat. ●

In de 'slimme stad' wordt technologie ingezet om maatschappelijke problemen op te lossen, zoals slimme camera's ten behoeve van de openbare orde. Het concept is allang niet meer slechts een verdienmodel voor techbedrijven, maar een hot topic voor (lokale) politici en bestuurders. Bij het ontwerpen van een slimme stad leiden de waarden die zij centraal stellen tot ingrijpende keuzes. Innovatie en toekomstbestendigheid staan immers niet op zichzelf, maar behoeven politieke interpretatie en context. Hoog tijd voor een sociaal-liberale kijk op de slimme stad dus, zeker omdat dit onderwerp bij veel sociaal-liberalen leeft.

Door Niels Back

Waarom zouden we een stad slim willen maken? Sociaal-liberale waarden in de smart city

Negen jaar geleden schreef toenmalig directeur van de Mr. Hans van Mierlo Stichting Joost Sneller in *Idee* (juni 2013) over de 'sociaal-liberale lantaarnpaal'. Hij verwonderde zich erover dat veel discussies in de lokale politiek gingen over 'werkt het?' en 'doet het wat moet doen?', vanuit een pragmatische visie op politiek. Zeker D66 is die houding niet vreemd. Toch zitten er impliciete keuzes gedreven door waarden achter hoe je die lantaarnpaal ontwerpt, aanschaft en inzet. En dat kan ervoor zorgen dat een sociaaldemocraat, een conservatief en een (sociaal-)liberaal tot een ander stedelijk beleid rondom lantaarnpalen komen.

Niet alleen achter een lantaarnpaal zitten keuzes die gedreven worden door bepaalde politieke waarden, zo ook bij een slimme stad (*smart city*). Mag je als stad zomaar met drones en sensoren afval detecteren om de stad schoner te houden, of is dat onwenselijk als daarbij burgers worden gefilmd? Kies je voor het verhogen van de openbare veiligheid door het

Tech & sociaal-liberalisme

